

Zpráva o realizaci Záchranného programu hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*) a hořečku drsného Sturmova (*Gentianella obtusifolia* ssp. *sturmiana*) v České republice v roce 2024

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity realizované v rámci ZP v roce 2024. Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu pro hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmův byl vypracován v rámci projektu PROSPECTIVE LIFE (LIFE22-IPN-CZ-PROSPECTIVE-LIFE/101104621), souboru aktivit WP4.

V roce 2024 byla opatření kapitoly Péče o biotop hrazena z různých finančních zdrojů, a to dotačních nástrojů NPO-POPFK interní a externí, PPK A, PPK B, MaS a LIFE. Využívány byly rovněž rozpočty krajů a měst. AOPK ČR v různé míře zajišťovala v loňském roce péči o 31 lokalit obou taxonů. Zdroje financování všech lokalit jsou shrnuty dále, viz tabulky č. 1 a 2.

Na realizaci ZP se podílí celá řada subjektů. Zadavateli managementových prací jsou tyto subjekty: AOPK ČR - RP SCHKO České středohoří, RP Střední Čechy, RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj, RP Východní Čechy, RP SCHKO Bílé Karpaty, RP SCHKO Český les, RP Jižní Čechy, RP Jižní Morava, RP Liberecko, RP SCHKO Žďárské vrchy, RP Olomoucko, RP SCHKO Slavkovský les, Správa NP Šumava, Magistrát hlavního města Prahy, Městský úřad města Sušice, Magistrát města Kladna, KÚ Ústeckého kraje, KÚ Středočeského kraje, KÚ Pardubického kraje, KÚ Plzeňského kraje, KÚ Jihočeského kraje, KÚ Kraje Vysočina a KÚ Zlínského kraje.

Celorepublikový monitoring dle záchranného programu provedla ZO ČSOP Silvatica, RNDr. Jiří Brabec.

3.1 Péče o biotop

Péči o biotop je nezbytné přednostně zajistit na prioritních lokalitách. Žádoucí je také zajistit péči na neprioritních lokalitách, zejména tam, kde byly kvetoucí hořečky zaznamenány alespoň jednou v posledních pěti letech. Každý rok bez managementu významně snižuje možnost regenerace hořeček ze semenné banky.

Záchranný program se realizuje již 4 roky. Za tu dobu se téměř na všech lokalitách podařilo navázat spolupráci mezi pracovníky státní ochrany přírody, nevládními neziskovými organizacemi, vlastníky a nájemci pozemků. Na řadě lokalit, které jsou součástí zvláště chráněných území, péče probíhala již v minulosti, nyní je s ohledem na záchranný program podrobněji vyhodnocována a plánována. Na mnohých lokalitách zejména ve volné krajině, které byly dlouhodobě neobhospodařovány, byl management zahájen. Za toto krátké období byl učiněn

velký posun v péči o lokality, zejména pokud jde o lokality hořečku nahořklého. Nicméně ve zkvalitňování péče je nezbytné nadále pokračovat.

Tradičně optimální péče probíhá například na lokalitách v oblasti PR Opolenec, PP Jaroškov a Hartmanice v péči KÚ Jihočeského kraje a Správy NP Šumava. Management zde provádí ZO ČSOP Šumava, která má bohaté zkušenosti díky záchrannému programu pro hořeček mnohotvarý český.

Za velmi podařené je ale možné označit zásahy na dalších lokalitách. Za všechny můžeme uvést například lokalitu Podvrdy v péči AOPK ČR, RP Východní Čechy, jedinou lokalitu na území Hlavního města Prahy – Holyně ve správě Magistrátu Hlavního města Prahy nebo bývalý lom Kukačka, který má v péči AOPK ČR RP Olomoucko.

V roce 2024 se také podařilo provést obnovu lokality hořečku drsného Sturmova č. 10 Nová Ves u Hříškova, lem kulturního lesa v severním okraji průseku pod vedením vysokého napětí na jihozápadně orientované stráni. Lokalita byla kompletně zbavena náletu dřevin, oplocena a bude nadále udržována.

Přestože o řadu lokalit bylo pečováno optimálním způsobem, na několika lokalitách v tomto roce management zcela vypadl (např.: lokalita č. 33 Velké Hydčice, travnaté meze při S úpatí lesa, lokalita č. 51 Zvole, opuštěný vápencový lom nebo č. 63 Kovářská, výsypka bývalého vápencového lomu), popř. byla prováděna péče ne zcela vhodná (jedná se především o lokality obhospodařované ochranou přírody) či zcela nevhodná (jedná se především o lokality obhospodařované vlastníky či nájemci bez zohlednění hořečkového managementu). Na lokalitách v péči ochrany přírody je nezbytné tyto výpadky pokud možno co nejvíce eliminovat a management i stav lokalit nadále zlepšovat.

Detailní přehled **realizovaných opatření, zhodnocení stavu biotopu a návrh managementu pro následující období** je uveden v příloze č. 1 Monitoring populací a stavu lokalit hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*) a hořečku drsného Sturmova (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana*) za rok 2024, zpracované ZO ČSOP Silvatica, J. Brabcem.

Níže je uvedeno základního zhodnocení provedené péče dle výstupů monitoringu:

*Na 29 lokalitách Gentianella amarella lze management považovat za zcela optimální pro populace hořečků, na 18 lokalitách pak byl management suboptimální, tj. vhodný, ale ne zcela optimální nebo neproběhl úplně na celé ploše. Na pěti lokalitách sice proběhl víceméně vhodný management, ale buď proběhl jen na malé části lokality, nebo se ho uskutečnila jen část (byl nedostatečný), nebo proběhl na části lokality v nevhodnou dobu. Dvě lokality byly v roce 2024 obhospodařovány vlastníky či nájemci pozemků bez jakéhokoli vlivu ochrany přírody. Management jedné lokality byl dostatečný, vhodný, v případě druhé byl pro populaci G. amarella nevhodný. V roce 2024 zůstalo bez obhospodařování sedm lokalit s výskytem hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*).*

*Nějaké obhospodařování proběhlo v roce 2024 na sedmi z osmi monitorovaných lokalit hořečku drsného Sturmova (Gentianella obtusifolia subsp. sturmiana). Zcela optimální management pro populaci *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* neproběhl v roce 2024 na žádné obhospodařované lokalitě, byť na lokalitě*

č. 10 „Nová Ves“ jsme se tomu přiblížili. Na třech dalších byl management suboptimální (mírně nedostatečný výhrab, ne zcela kompletní rozloha, ne zcela optimální termín), na dvou lokalitách byl management nedostatečný (nedostatečný výhrab, malá nekompletní rozloha, neoptimální termín obhospodařování). Management na jedné lokalitě (obhospodařované vlastníky/nájemci) je nutné považovat pro hořečky za nedostatečný nebo nevhodný (vesměs seč či pastva v době květu a plodu, nebo těsně před ní), jedna lokalita nebyla v roce 2024 obhospodařována vůbec.

3.1.1 Seč

Seč je nutno provádět podle typu porostu a dostupnosti lokality ručně nebo jakoukoli k tomuto účelu používanou mechanizací. Senoseč (první seč) na lokalitách hořečků provádíme v období od poloviny května do přelomu května/června, v odůvodněných případech do 15. června. Podzimní seč provádíme až v období po 15. říjnu (v některých letech hořečky semení již na přelomu IX/X, jindy až začátkem XI). Termíny seče, rozsah a její frekvenci (2x ročně, 1x ročně, seč jedenkrát za dva či více let) je nutno stanovit na lokalitách podle typu porostu, nárůstu biomasy v sezóně apod. Seč je nutno provádět na nízké strniště, biomasu ideálně usušit na místě a pečlivě vyhrabat a z lokality odstranit. Bližší informace jsou uvedeny v záchranném programu.

Seč byla realizována na 45 prioritních, na 6 neprioritních lokalitách hořečku nahořkého a dále na 8 lokalitách hořečku drsného Sturmova. Seč je jednoznačně nejběžnější opatření a výrazně převažuje nad pastvou, kterou je možné základní management travních porostů alternovat. Z výsledků monitoringu vyplývá, že obdobně jako u záchranného programu pro hořeček mnohotvarý český, dochází v praxi u nového záchranného programu pro hořečky k obdobným nepřesnostem v managementu. Opomineme-li samotnou absenci opatření, pak zcela zásadní je seč mimo doporučený harmonogram vyplývající ze záchranného programu nebo ještě lépe každoročního monitoringu, kde jsou opatření stanovena pro každou lokalitu individuálně, viz příloha č. 1. Vlivem špatného načasování může dojít k poškození hořečků v období jejich dlouhivého růstu, období kvetení a zrání semen. Častou příčinou je fenologický posun hořečku. Dalším možným nedostatkem je absence druhé seče, u které je však nutné zhodnotit aktuální stav a úživnost konkrétní lokality. Dále je nezbytné management realizovat na co největší ploše lokality, nejen v bezprostředním okolí populace a optimálně respektovat vymezení lokalit v záchranném programu viz příloha č. 6 ZP.

Příkladem nevhodného načasování seče lokalit popř. části lokalit mohou být např. prioritní lokality GA č. 58 Javorník nad Veličkou, polní cesta a přilehlé meze nad pastvinou, č. 69 Trpín, okraj louky a cesta na SSZ svahu Vlachova vrchu a č. 71 Brumov, louka na severních svazích kopce Vršky u obce Osiky nebo neprioritní lokalita GA č. 29 Sušice, okraj louky na SSZ svahu kóty Žižkův vrch. Rozšíření managementu na větší plochu příp. zahrnutí dalších mikrolokalit hořečků do managementu by bylo žádoucí na lokalitách GA č. 31 Hejná u Horažďovic, ochranné pásmo PR Pučanka, na SSV orientované stráni při kraji lesa, č. 45 Střemy, S orientovaná úvozová cesta na okraji louky, č. 70 Nedomice, hřbet Cecemín, ZSZ svah pod cestou a č. 71 Brumov, louka na severních svazích kopce Vršky u obce Osiky, stejně tak i na neprioritních lokalitách GA č. 39 Onšovice, PP Háje, zčásti

zalesněný a zčásti holý vršek v polích a č. 53 Číchov u Brtnice, PP Jalovec, spodní část sjezdovky Na Jalovci.

3.1.2 Pastva

Optimální je pastva ovcí a koz, možná je rovněž pastva skotu či koní. Pastva jako základní prostředek péče o lokalitu je pastva rotační. Jako ideální se jeví intenzivnější vypasení lokality během kratší doby (cca 14 dní až měsíc), možno i opakovaně, vždy v termínu nejpozději do 15. června. Max. podíl nedopasků po jarní pastvě činí 20 %. Podzimní pastva probíhá v období po 15. říjnu. Výsledný porost obsahuje do 10% nedopasků, je mezernatý, bez stařiny, plsti a mechorostů. Pokud tohoto stavu není pastvou docíleno, je nezbytné provést seč nedopasků a výhrab lokality. Cílem je zejména odstranění nadzemní biomasy, nikoli výrazná disturbance porostu. Pro pastvu jako doplňkový prostředek platí obdobná pravidla, jako pro pastvu základní viz výše. Lze ji kombinovat se sečí nebo ji využít na lokalitách, které nevyžadují pravidelnou každoroční péči. Bližší informace jsou uvedeny v záchranném programu.

Pastva byla realizována na 7 prioritních lokalitách hořečku nahořklého a na 2 lokalitách hořečku drsného Sturmová. Paseno a přepásáno tedy bylo jen velmi málo lokalit. Na dvou lokalitách probíhala pastva v nevhodnou dobu řízená vlastníkem/nájemcem (lokalita GA č. Hrádek u Loun, SZ suťové svahy v údolí Hrádeckého potoka a lokalita GS č. 8 Toužim, okraj pastviny u vrbových porostů na JV břehu Nového dolního rybníka). Na lokalitách GS č. 5 Černošín, PR Pod Volfštejnem, S část louky pod Vlčí horou a č. 6 Bražec, balvanitá pastvina na S svazích nad rybníky na Bochovském potoce a jedné lokalitě GA č. 26 Horní Němčí, PR Drahy, travnaté části rezervace byla pastva v loňském roce zaštiťována ochranou přírody, ale rovněž probíhala v době, kdy to pro hořečky vhodné nebylo. Lokalita GS č. 2 Pila, PP Hořečková louka na Pile byla neřízeně přepásána v době květu hořečků ovce unikly ze sousední vyhrazené pastviny.

Vyhodnocení managementu jako nedostatečného nebo nevhodného z důvodu pastvy lze v zásadě shrnout do dvou bodů: 1) nevhodná intenzita (nízká nebo naopak přílišná) – pastva musí být natolik intenzivní, aby narušila souvislost travního drnu a zároveň odebrala biomasu a netvořila se tak vrstva stařiny a mechů; 2) nevhodné načasování, přičemž pravidla jsou shodná s načasováním sečí. Nezřídka se také stává, že lokality hořečků bývají neřízeně přepaseny dobyt看, který se nachází na vedlejších plochách. Dochází tak k poškození rostlin v nevhodnou dobu, jak tomu bylo například u lokality GS č. 2 Pila, PP Hořečková louka na Pile.

3.1.3 Vyhrabávání, vláčení a jiné narušování drnu

Opatření lze provést buď v předjaří v termínu od roztátí sněhu do 20. dubna, nebo po podzimní seči s odstraněním biomasy, tj. v termínu cca od druhé poloviny října do zámrazu. Pokud nebude na podzim prováděna seč nebo pastva a bude naplánováno vyhrabávání a narušení drnu, je možné jej provést pouze v předjarním termínu! Výhrab (bránami, vertikátorem, vertikutačními nebo železnými hráběmi) musí odstranit stařinu, zplstnatělou biomasu a do velké míry i nárůst mechorostů a vytvořit v porostu malé mezery (gapy) „holé“ země (až do velikosti cca 10–20 cm x 10–20 cm). Veškerý vyhrabaný či vyvláčený materiál je nutné z lokality odstranit. Intenzita a frekvence opatření závisí na typu vegetace, nárůstu a zapojení biomasy

v daném roce a pravidelnosti obhospodařování. Obecně platí, že ve vlhčích či mezičtějších porostech je nutné provádět opatření častěji (každoročně až jedenkrát za dva roky), v sušších porostech pak méně často (cca jedenkrát za tři roky). Toto opatření je také vhodné jako následné po jakémkoli asanačním opatření. Kvalita a intenzita tohoto opatření je nejdůležitějším prvkem v péči o většinu typů biotopů všech našich hořečků. Zároveň může při jeho nesprávném provedení dojít k masivní ztrátě semen z horečkové půdní semenné banky. Je proto ideální opatření pro danou lokalitu konzultovat s autorem ZP.

Opatření bylo realizováno na 29 prioritních a 7 neprioritních lokalitách hořečku nahořklého a na 5 lokalitách hořečku drsného Sturmová. Nejčastějšími použitými prostředky jsou hrábě (železné, vertikutační), vertikutátor a tažené brány. Metody a frekvenci narušování drnu je nutné posuzovat individuálně pro každou lokalitu. Velmi častou chybou je nízká intenzita narušování drnu, které nezajistí úplné odstranění mechu a vrstvy stařiny popř. absence opatření jako takového. V některých případech by bylo vhodné zásahem ošetřit větší plochy. Po zkušenostech se záchranným programem pro hořeček mnohotvarý český je zřejmé, že zajistit toto opatření v odpovídající kvalitě je velmi náročné. Opatření je nákladné, ale zejména je zde kladen velký nárok na pečlivost zhotovitelů, kteří ne vždy jsou schopni dosáhnout cílového stavu.

Na řadě obhospodařovaných lokalit byl výhrab provedený kvalitně a pečlivě, některé by zasloužily zásah větší intenzity, jako např. lokality GA č. 31 Hejná u Horažďovic, ochranné pásmo PR Pučanka, na SSV orientované stráni při kraji lesa, č. 69 Trpín, okraj louky a cesta na SSZ svahu Vlachova vrchu, č. 71 Brumov, louka na severních svazích kopce Vršky u obce Osiky nebo lokality GS č. 2 Pila, PP Hořečková louka na Pile a č. 5 Černošín, PR Pod Volfštejnem, S část louky pod Vlčí horou. Rozšířit plochu výhrabu by bylo vhodné např. na lokalitě GA č. 70 Nedomice, hřbet Cecemín, ZSZ svah pod cestou. Opatření by bylo vhodné zařadit do managementu řady lokalit, např. GA č. 20 Velký Vřešťov, SZ svah, bílá stráž, č. 29 Sušice, okraj louky na SSZ svahu kóty Žižkův vrch, č. 58 Javorník nad Veličkou, polní cesta a přilehlé meze nad pastvinou, č. 59 Nová Lhota u Velké nad Veličkou, staré polní cesty a trávníky v okolí křižovatky polních cest a na lokality č. 61 až 63 v oblasti Kovářské.

3.1.4 Asanační opatření

Odstranění náletových dřevin je možné provádět téměř kdykoli během roku (ideálně samozřejmě na podzim), protože se realizuje většinou v části lokality, kde nehrozí poškození rostoucích hořečků. Menší nálet stromů či menší křoviny lze vytrhávat, ostatní dřeviny je nutné kácet. Pařezy po vykácení lze následně ošetřit herbicidem (pokud k tomu budou vhodné podmínky), aby bylo zamezeno obrůstání. Při kácení dřevin, u kterých nehrozí masivní zmlazování, je vhodné též uvažovat o vyfrézování pařezů, aby plocha mohla být do budoucna jednodušeji obhospodařovaná. Po odstranění dřevin je vhodné provést srovnání plochy, její vyvláčení (vyhrabání) s odstraněním stařiny, plsti a mechorostů. Bližší informace jsou uvedeny v záchranném programu.

V tomto roce byly asanační práce provedeny na 7 prioritních a 1 neprioritní lokalitě GA. V zásadě se jednalo o redukci dřevin. Na některých lokalitách, kde již byly práce započaty např. v PP Žerka (lokality GA č. 42 a 43), je žádoucí v nich dále

pokračovat. Na jiných lokalitách, jak vyplývá ze zprávy o monitoringu, by bylo vhodné práce zahájit. Zásah většího rozsahu by bylo vhodné co nejdříve provést na lokalitě GA č. 48 Vlčí Pole, stará úvozová cesta na SV okraji obce, kde byla část populace osázena smrky a hořečky zde stále přežívají. Spíše menší výřezy stromů a keřů by bylo vhodné realizovat např. na lokalitách GA v oblasti Kovářské č. 61 – 63. V letošním roce se podařilo provést kompletní obnovu lokality pod elektrovodem zarostlé náletem dřevin GS č. 10 Nová Ves u Hříškova, lem kulturního lesa v severním okraji průseku pod vedením vysokého napětí na jihozápadně orientované stráni.

Řada lokalit se také potýká s expanzí/invazí řady druhů rostlin, převažuje třtina křovištní, ve významně menší míře lupina, ostružiník popř. mladé rostliny dřevin zejména jasanu a topolu. Doporučenými postupy pro redukci třtiny dle výstupů monitoringu a běžné praxe jsou vícenásobná seč (min 3x), u řídkých porostů pak ruční vytrhávání. Na plochách, kde se rostliny hořečků a třtiny překrývají se doporučuje seč dle hořečkového managementu zpravidla do 5. 6. a následně vytrhávání. Na některých lokalitách byl za účelem potlačení třtiny pokusně proveden výsev kokrhele luštince.

Tab. 1: Péče o prioritní lokality hořečku nahořklého a h. drsného Sturmova v roce 2024

Tabulka zahrnuje všechny „živé“ lokality. V několika případech se péči dle realizačního plánu uskutečnit nepodařilo viz popis výše. Další drobné změny v plánovaných a skutečně provedených pracích nemají zásadní vliv na péči o lokality. Důležité je snažit se dosáhnout u jednotlivých opatření požadované kvality a zajistit dodržování harmonogramu prací stanoveného v ZP, optimálně vyplývající z každoročního monitoringu.

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	1	Hrádek u Loun, SZ suťové svahy v údolí Hrádeckého potoka		x			AOPK ČR - RP SCHKO České středohoří	Majitel, (dohoda – vyloučení pastvy v nevhodnou dobu)
GA	2	Zahořany, PR Holý vrch, SSZ svah, bílá strán	x	x	x		KÚ Ústeckého kraje	pastva mimo plochu s přímým výskytem hořečků, podzimní seč s výhrabem; rozpočet kraje
GA	3	Zahořany, PR Holý vrch, S svah, bílá strán	x		x		KÚ Ústeckého kraje	podzimní práce; rozpočet kraje

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	4	Nové Strašecí, Libeňská obora, PR Louky v oboře Libeň, na SSV svahu v bývalé třešňovce	x				KÚ Středočeského kraje	rozpočet kraje
GA	5	Saky, loučka v křovinách na SV svazích Vinařické hory nad V hranou zaříznutého údolí	x		x		Magistrát města Kladna	2x seč, plochy s třtinou 3x seč; rozpočet města
GA	7	Mělnická Vrutice, NPP Polabská černava, v mokřadní slatinné louce	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	výhrab na části plochy; MaS
GA	8	Starý Vestec, Břístevní hůra, bývalé ovocné sady na SV až SZ svazích	x		x		KÚ Středočeského kraje	1-(2)x seč, jarní výhrab; OPŽP
GA	10	Bříství, řídce zarostlá pěšinka na xerothermním trávníku na Z svahu návrší Horky	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	jarní výhrab, podzimní seč; NPO- POPFK externí
GA	11	Lovčice u Nového Bydžova, NPR Kněžičky, J svahy nad tratí	x				AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	NPO-POPFK interní, pásová seč
GA	12	Dlouhopolsko, NPP Dlouhopolsko, vysychavá mokřadní louka u rákosiny na nejjižnější okraji Dlouhopolského rybníka	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	podzimní seč; NPO- POPFK interní

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	13	Dlouhopolsko, NPP Dlouhopolsko, vysychavá mokřadní louka v přítokové oblasti Dlouhopolského rybníka	x				AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	podzimní seč; NPO-POPFK interní
GA	14	Žehuň, bývalý sad v zatáčce silnice u Kozí hůry u Žehuně	x		x	x	KÚ Středočeského kraje	rozpočet kraje; 1-2 seč, jarní výhrab, likvidace dřevin
GA	17	Kněžičky, Žehuňská obora, NPP Kopičácký rybník, slatinná louka nad Kopičáckým rybníkem	x	x			AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	NPO-POPFK interní; 1x seč, celoroční pastva oborní zvěře
GA	20	Velký Vřešťov, SZ svah, bílá stráž	x				majitel – ZO ČSOP Jaroměř	pásová, mozaiková seč 1x
GA	22	Štěnec, PP Kusá hora, JZ stráž za Štěneckým rybníkem	x		x	x	KÚ Pardubického kraje	1x seč; rozpočet kraje
GA	26	Horní Němčí, PR Drahý, travnaté části rezervace	x	x			AOPK ČR – RP SCHKO Bílé Karpaty	PPK A
GA	27	Malé Chvojno, SZ svahy zářezu železniční trati	x				AOPK ČR – RP SCHKO České Středohoří	PPK A
GA	31	Hejná u Horažďovic, ochranné pásmo PR Pučanka, na SSV orientované stráni při kraji lesa	x		x		KÚ Plzeňského kraje	jarní výhrab, 1x seč; rozpočet kraje
GA	33	Velké Hydčice, travnaté meze při S úpatí lesa					AOPK ČR - RP SCHKO Český les	bez managementu
GA	35	Sudslavice, PR Opolenec, louky Horní a Dolní Jitřnice	x		x		KÚ Jihočeského kraje	1-2x seč, jarní vertikutace; krajský rozpočet

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	36	Sudslavice, PR Opolenec, Vanického louka, navazující louky těsně nad železniční tratí, travnaté okolí železničního přejezdu a lesní cesta k bývalému lomu	x		x		KÚ Jihočeského kraje	jarní vertikutace, 2x seč; krajský rozpočet
GA	37	Sudslavice, PR Opolenec lesní louka při cestě k vrcholu	x		x		KÚ Jihočeského kraje	jarní vertikutace, 1- 2x seč; krajský rozpočet
GA	38	Sudslavice, PR Opolenec, rozcestí mezi kótami 677 a 691 m. n. m.	x		x		KÚ Jihočeského kraje	jarní vertikutace, 2x seč; krajský rozpočet
GA	40	Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“	x		x		KÚ Jihočeského kraje	jarní vertikutace, 2x seč; krajský rozpočet
GA	41	Jaroškov, PP Jaroškov, bývalá pastvina nad S okrajem lomu	x		x	x	KÚ Jihočeského kraje	jarní vertikutace, 2x seč; krajský rozpočet
GA	42	Strážnice, tzv. Žerka, J svahy údolí vedoucího do Jandovy rokle	x				KÚ Středočeského kraje	
GA	43	Strážnice, prameniště a bezlesí na S svahu vrchu Strážnice					KÚ Středočeského kraje	hořečková plocha bez managementu
GA	45	Střemy, S orientovaná úvozová cesta na okraji louky	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	jarní výhrab, 1x seč; PPK A
GA	46	Újezd pod Troskami, ovocný sad na okraji obce	x		x		AOPK ČR - RP Východní Čechy	jarní mozaiková seč, jarní výhrab; NPO- POPFK externí
GA	47	Březka u Libuně, tzv. Horka, S svah nad nivou potoka Javorka	x		x		AOPK ČR - RP Liberecko	jarní výhrab, seč 1- 2x; NPO-POPFK interní

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	48	Vlčí Pole, stará úvozová cesta na SV okraji obce	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj	jarní výhrab, 1x seč; PPK B
GA	49	Čistá u Litomyšle, J svah nad nivou potoka	x		x		AOPK ČR - RP Východní Čechy	2x seč; PPK B
GA	50	Chotěnov, Z svah na J okraji obce	x		x		AOPK ČR - RP Východní Čechy	jarní výhrab, 2x seč; NPO-POPFK externí
GA	51	Zvole, opuštěný vápencový lom					KÚ Kraje Vysočina	bez managementu
GA	52	Trhonice, starý vápencový lom u silnice	x		x	x	AOPK ČR - RP SCHKO Žďárské vrchy	NPO-POPFK interní
GA	55	Podvrdy u Tupes, bývalý lom	x	x		x	AOPK ČR - RP Východní Čechy	jarní pastva, podzimní seč; NPO- POPFK interní
GA	56	Bílá Voda u Javorníku, bývalý vápencový lom Kukačka	x			x	AOPK ČR - RP Olomoucko	NPO-POPFK interní
GA	57	Slavkov pod Hostýnem, J svah na JZ okraji PP Stráž	x		x		KÚ Zlínského kraje	podzimní práce; rozpočet kraje
GA	58	Javorník nad Veličkou, polní cesta a přilehlé meze nad pastvinou	x				AOPK ČR - RP SCHKO Bílé Karpaty	PPK A
GA	59	Nová Lhota u Velké nad Veličkou, staré polní cesty a trávníky v okolí křižovatky polních cest	x				AOPK ČR - RP SCHKO Bílé Karpaty	PPK A
GA	61	Kovářská, u Vápenky, palouk u bývalé vápenné pece	x				KÚ Ústeckého kraje	
GA	62	Kovářská, u Vápenky, cesta vedoucí do údolí potoka Černá voda	x				KÚ Ústeckého kraje	
GA	63	Kovářská, výsypka bývalého vápencového lomu					KÚ Ústeckého kraje	

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	64	Studnice u Nového Města na Moravě, okolí bývalého lomu	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Žďárské vrchy	jarní výhrab, 2x seč; NPO-POPFK interní
GA	65	Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, horní polovina červené sjezdovky na S svazích Velkého Klínovce	x				AOPK ČR - RP Olomoucko	2x seč; NPO-POPFK interní
GA	66	Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, horní polovina modré sjezdovky na SSZ svazích Velkého Klínovce	x				AOPK ČR - RP Olomoucko	2x seč; NPO-POPFK interní
GA	68	Holyně, louka na severně orientovaném svahu Dalejského potoka cca 500–600 m od železniční zastávky Praha- Holyně	x	x	x		Magistrát Hlavního města Praha	jarní výhrab a seč, podzimní nátlaková pastva ovcí; rozpočet MHMP
GA	69	Trpín, okraj louky a cesta na SSZ svahu Vlachova vrchu	x		x		AOPK ČR - RP Východní Čechy	jarní výhrab, 2x seč; NPO-POPFK externí
GA	70	Nedomice, hřbet Cecemín, ZSZ svah pod cestou	x		x		AOPK ČR – RP Střední Čechy	NPO-POPFK interní
GA	71	Brumov, louka na severních svazích kopce Vršky u obce Osiky	x	x	x	x	AOPK ČR - RP Jižní Morava	POPFK interní
GS	2	Pila, PP Hořečková louka na Pile	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Slavkovský les	1-2x seč, jarní výhrab; PPK A
GS	4	Rankovice u Teplé, cíp louky mezi dvěma melioračními strouhami	x		x		AOPK ČR - RP SCHKO Slavkovský les	jarní výhrab, 2x seč

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GS	5	Černošín, PR Pod Volfštejnem, S část louky pod Vlčí horou	x		x		KÚ Plzeňského kraje	jarní výhrab, 2x seč; rozpočet kraje
GS	6	Bražec, balvanitá pastvina na S svazích nad rybníky na Bochovském potoce	x	x	x		AOPK ČR - RP SCHKO Slavkovský les	PPK A
GS	7	Kocelovice, NPP Kocelovické pastviny	x		x		AOPK ČR - RP Jižní Čechy	jarní výhrab, 1-2x seč; PPK A
GS	8	Toužim, okraj pastviny u vrbových porostů na JV břehu Nového dolního rybníka		x			majitel	zemědělské dotace
GS	10	Nová Ves u Hříškova, lem kulturního lesa v severním okraji průseku pod vedením vysokého napětí na jihozápadně orientované stráni	x			x	AOPK ČR – RP SCHKO České středohoří	NPO-POPFK interní a externí

Tab. 2: Péče o neprioritní lokality hořečku nahořklého a h. drsného Sturmová v roce 2024

Tabulka zahrnuje všechny „živé“ lokality druhu.

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
GA	19	Radovesnice II, PR Dománovický les, paseka		x	x		KÚ Středočeského rakej	2x seč, jarní výhrab; rozpočet kraje
GA	28	Rok u Sušice, nezpevněná lesní cesta					AOPK ČR - RP SCHKO Český les	lokalita bez managementu
GA	29	Sušice, okraj louky na SSZ svahu kóty Žižkův vrch		x	x		Město Sušice	1x seč, část plochy - výhrab

druh	č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Poznámka/finance
GA	32	Hejná u Horažďovic, hranice PR Pučanka, v okraji kulturní louky pod elektrickým vedením		x			KÚ Plzeňského kraje	
GA	39	Onšovice, PP Háje, zčásti zalesněný a zčásti holý vršek v polích		x		x	KÚ Jihočeského kraje	jarní výhrab, 2x seč; projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
GA	53	Číchov u Brtnice, PP Jalovec, spodní část sjezdovky Na Jalovci		x		x	KÚ Kraje Vysočina	2x seč; rozpočet kraje
GA	67	Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, ve strhu cesty na JV svahu mezi chatou Jesenka a okrajem sjezdovky					AOPK ČR - RP Olomoucko	bez managementu
GA	72	Kouty nad Desnou (okres Šumperk): Červenohorské sedlo, horní část černé sjezdovky na severoseverovýchodních svazích Velkého Klínovce, ca 1090–1110 m n. m.		x		x	AOPK ČR - RP Olomoucko	1x seč, výhrab – podzimní práce; NPO- POPFK interní
GA	73	Hartmanice (okres Klatovy): u ochranářského koutku Hamižná, bývalá cesta od kaple do vsi, ca 782 m n. m. (49°9'53,2"N, 13°26'53,5"E)		x		x	Správa NP Šumava	jarní výhrab, 2x seč; PPK A, NPO- POPFK (seč)
GA	74	Bříství, stráň na S svahu návrší Horky		x		x	AOPK ČR – RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj	jarní výhrab, 2x mozaiková seč; NPO- POPFK externí
GA	75	Nové Údolí, lem pastviny u pískovny, ca 850 m n. m.		?			vlastník/nájemce	nově objevená lokalita, záměrný výsev
GS	3	Pila, výsypka bývalého dolu na jižním okraji obce (dnes oplocený areál)					vlastník/nájemce	lokalita je uvnitř oploceného areálu – bez managementu

3.2 Péče o druh

Péče o druh probíhá formou podpory stávajících populací výsevem semen do připravených vhodných podmínek vždy v rámci lokality resp. na lokalitě Kovářská mezi 2mi lokalitami, které jsou v bezprostřední blízkosti.

3.2.2 Podpora stávajících populací

Opatření bude financováno z NPO-POPFK

Opatření bude provádět ZO ČSOP Silvatica, dále AOPK ČR a vybraní zhotovitelé při provádění managementových prací.

*Na vybraných lokalitách jsou naplánována opatření na podporu stávajících populací, která zahrnují přípravu ploch, sběr a výsev semen zpět na lokalitu. Opatření budou realizována v souladu se Zásadami podpory stávajících populací a rozšiřování lokalit *Gentianella amarella* a *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* v ČR viz příloha č. 9 záchranného programu. Uskuteční se pouze v případě, že bude možné semena obratem vrátit na lokalitu.*

č.	Název lokality	Druh
2	Pila, PP Hořečková louka na Pile	GS
5	Černošín, PR Pod Volfštejnem, S část louky pod Vlčí horou	GS
5	Saky, loučka v křovinách na SV svazích Vinařické hory nad V hranou zaříznutého údolí	GA
8	Starý Vestec, Břístevní hůra, bývalé ovocné sady na SV až SZ svazích	GA
10	Bříství, řídkce zarostlá pěšinka na xerothermním trávníku na Z svahu návrší Horky	GA
61	Kovářská, u Vápenky, palouk u bývalé vápenné pece	GA

Opatření na lokalitách GS č. 2 a 5 a GA č. 5 a 61 bylo financováno z prostředků NPO-POPFK. Zhotovitel ZO ČSOP Silvatica. Na lokalitách č. 8 a 10 podporu populací provádí AOPK ČR. Výsevové plochy jsou označeny a podrobně dokumentovány. Na lokalitě *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* č. 5 Černošín nebyly v letošním roce žádné kvetoucí rostliny a z tohoto důvodu nebylo možné opatření realizovat. Zpráva o realizaci opatření je součástí přílohy č. 2.

V rámci managementových prací byla za účelem zachování co nejvíce semen na lokalitách před sečí vytřesena zbývající semena příp. některé rostliny byly ostříhány a následně po provedeném managementu vráceny zpět na lokalitu, případně do předem připravených plošek. Tato opatření nejsou dále dokumentována a byla provedena např. na lokalitách GA č. 5 Saky (okres Kladno): loučka v křovinách na severovýchodní straně Vinařické hory nad východní hranou zaříznutého údolí, ca

315–324 m n. m., č. 36 Sudslavice, PR Opolenec, Vanického louka, navazující louky těsně nad železniční tratí, travnaté okolí železničního přejezdu a lesní cesta k bývalému lomu, č. 40 Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“, č. 41 Jaroškov, PP Jaroškov, bývalá pastvina nad S okrajem lomu, č. 73 Hartmanice (okres Klatovy): u ochrannářského koutku Hamižná, bývalá cesta od kaple do vsi, ca 782 m n. m., č. 74 Bříství, stráž na S svahu návrší Horky.

3.3 Monitoring

AOPK ČR zajistí celorepublikový monitoring hořečku nahořklého a hořečku drsného Sturmova dle záchranného programu. Zpracovatelem je ZO ČSOP Silvatica, RNDr. Jiří Brabec.

Opatření bylo provedeno v souladu s realizačním plánem. Financováno bylo z NPO-POPFK.

3.3.1 Extenzivní monitoring populací

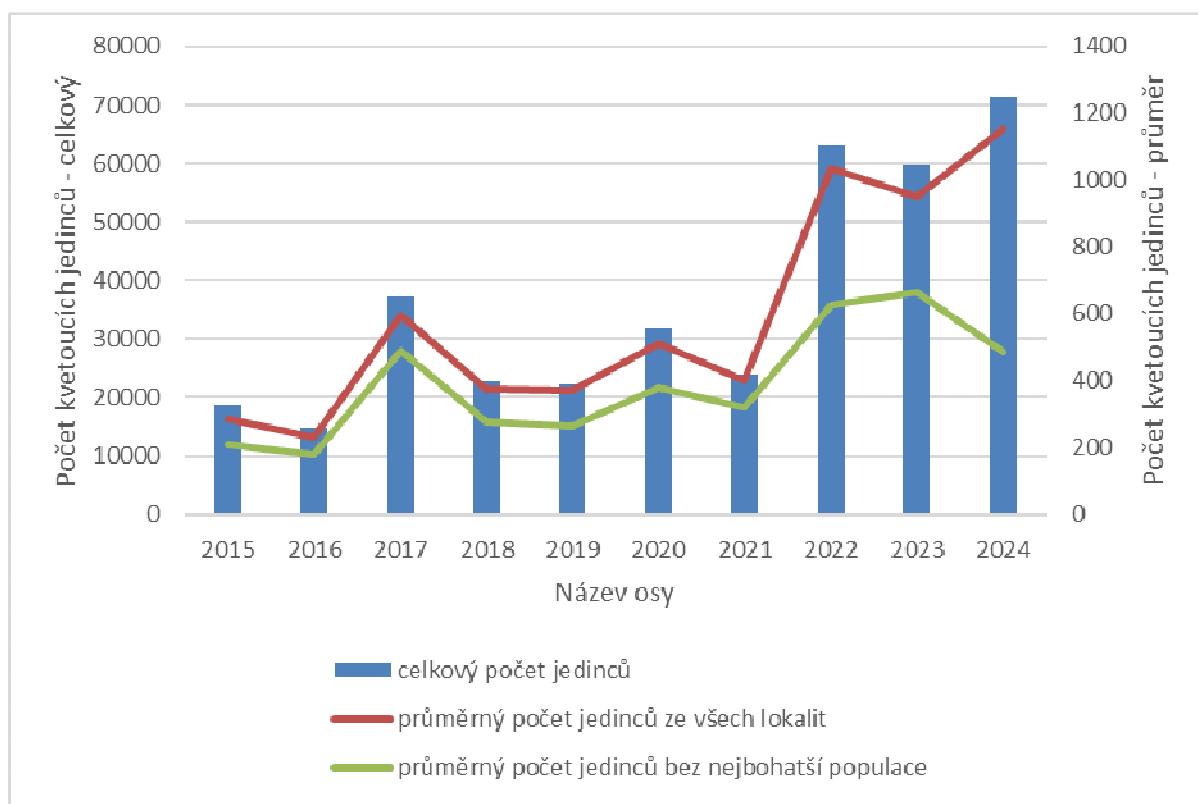
Extenzivní monitoring se bude provádět na všech recentních lokalitách obou druhů. Celkem bude v roce 2024 monitorováno 69 lokalit, 61 lokalit hořečku nahořklého a 8 lokalit hořečku drsného Sturmova. Monitoring se provádí na celé ploše lokalit a v celé populaci prostým spočtením jedinců, a to v dobře počítatelné fenologické fázi (v plném květu či těsně po odkvětu).

Extenzivní monitoring byl proveden v rozsahu a kvalitě odpovídající zadání. Výstupy monitoringu jsou součástí přílohy č. 1 tohoto dokumentu a obsahují i údaje o počtu kvetoucích rostlin v předchozích letech.

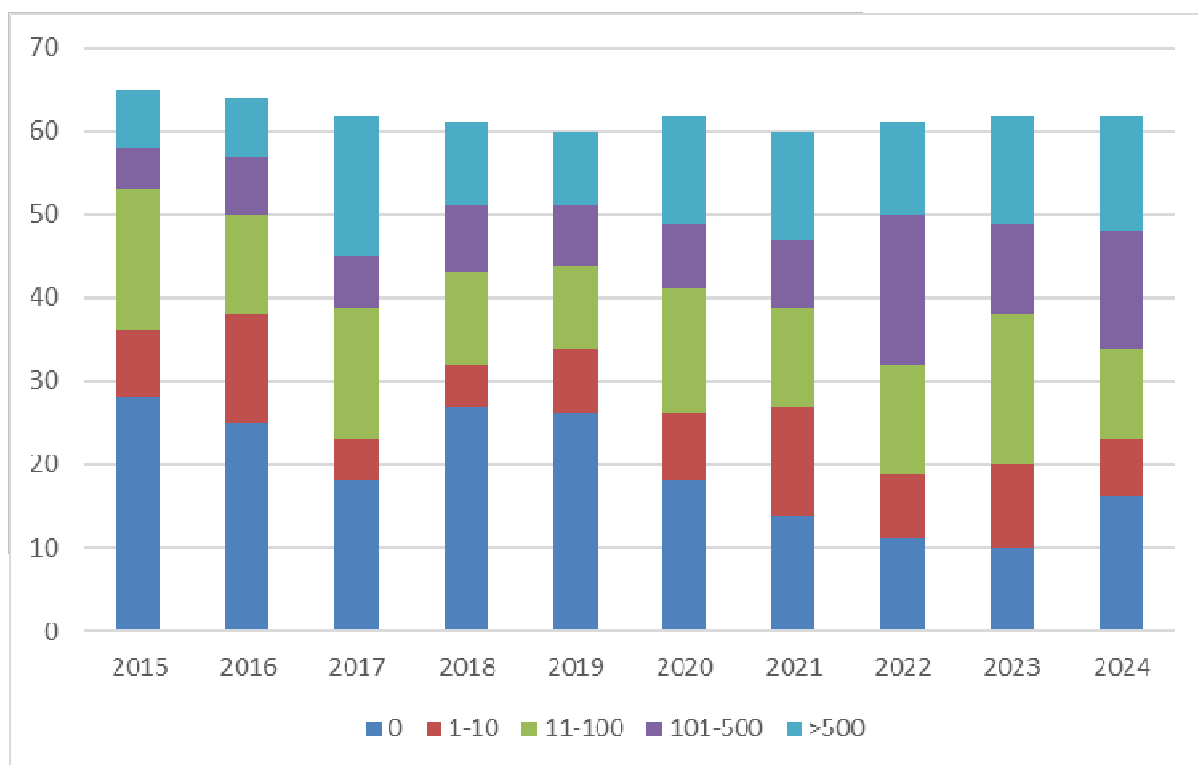
V roce 2024 nebyla objevena žádná nová lokalita hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*). Na lokalitě č. 32 Hejná u Horažďovic, hranice PR Pučanka, v okraji kulturní louky pod elektrickým vedením nebyly kvetoucí hořečky zaznamenány již 10 rok v řadě a lokalitu můžeme označit za zaniklou. V rámci záchranného programu tak nyní evidujeme 75 lokalit, z toho 16 lokalit je možné považovat za zaniklé. Je zde zahrnuta i lokalita č. 61 Kovářská, u Vápenky, palouk u bývalé vápenné pece, kde poslední kvetoucí hořečky byly zaznamenány v roce 2011, ale probíhá zde projekt posilování/repatriace populace z nedaleké lokality označené pod č. 62.

Z výsledků celorepublikového monitoringu vyplývá, že rok 2024 lze pro hořeček nahořklý (*Gentianella amarella*) hodnotit jako úspěšný. Na celkem 7 lokalitách kvetlo nejvíce hořeček za celé období soustavného sledování od roku 2000 popř. od objevení lokality. V loňském roce bylo na našem území spočteno 71 465 hořeček na 46 lokalitách, což je historicky nejvyšší počet zaznamenaných jedinců v daném roce. Významně k tomu přispěla nejbohatší lokalita č. 17 Kněžičky, Žehuňská obora, NPP Kopicácký rybník, slatinná louka nad Kopicáckým rybníkem, kde loni vykvetlo 41 668 rostlin. Za poslední tři roky došlo v celorepublikovém měřítku k výraznému nárůstu počtu kvetoucích hořeček. Zároveň v porovnání období před a po zahájení záchranného programu významně klesl počet lokalit, kde nebyly zaznamenány žádné rostliny nebo malý počet rostlin viz Grafy č. 1 a 2. V tomto ohledu ale rok 2024 patří k těm méně úspěšným.

Graf 1: Počty kvetoucích jedinců *Gentianella amarella* na lokalitách v letech 2015 – 2024

Graf 2: Počet monitorovaných lokalit a jejich rozdělení dle množství kvetoucích hořečků nahořklých v letech 2015 – 2024

U hořečku drsného Sturmová (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana*) máme pouze malý počet sledovaných lokalit a v zásadě jen jednu velkou stabilní populaci, od které se hodnocení odvíjí. Tou je lokalita č. 7 Kocelovice, NPP Kocelovické pastviny, kde v roce 2024 kvetlo 1227 rostlin. Hořeček drsný Sturmův byl dále zaznamenán pouze na dvou lokalitách. Na lokalitě č. 2 Pila, PP Hořečková louka na Pile bylo spočteno 42 kvetoucích rostlin, na lokalitě č. 6 Bražec, balvanitá pastvina na S svazích nad rybníky na Bochovském potoce byl nalezen jeden hořeček. Aktuálně na našem území evidujeme 8 živých populací.

3.3.2 Záznam managementu a stavu lokalit v současnosti a minulosti (součást doprovodného monitoringu)

Monitoring počtu jedinců na každé extenzivně monitorované lokalitě bude kombinován se záznamem o kvalitě managementu se zaměřením na:

- a) co nejpřesnější záznam způsobu obhospodařování lokality v sezóně,*
- b) narušení vegetačního krytu na lokalitě,*
- c) subjektivní zhodnocení nárůstu biomasy a jejího zapojení,*
- d) subjektivní odhad vlivu obhospodařování na populaci.*

Opatření bylo provedeno dle zadání a je součástí přílohy č. 1. Vyplývá z něj mj. hodnocení kvality managementu provedeného v roce 2024 a obsahuje vhodná doporučení pro další sezónu.

3.3.4 Monitoring stavu rostlin (tzv. intenzivní monitoring)

Monitoring stavu rostlin bude prováděn na 25 lokalitách hořečku nahořklého. U populací do 30 exemplářů u všech jedinců, u populací větších u 30 standardizovaně vybraných jedinců. Monitoring spočívá v následujícím záznamu u každé rostliny:

- a) zda je rostlina posečena, ukousnuta či jinak poškozena,*
- b) celková výška rostliny a počet internodií (u posečených či ukousnutých rostlin se zaznamenává celková výška a výška posečení, ukousnutí či poškození),*
- c) celkový počet květů (respektive plodů),*
- d) odhadem procento květů (plodů), která pravděpodobně nepřinesou semena (Jde o vzácně, většinou pak ale masivně zaznamenané vyžírání semeníků.).*

Opatření bylo realizováno v souladu se zadáním a bylo provedeno všude tam, kde byl na lokalitách dostatek kvetoucích rostlin viz Tab. 3.

Primární data byla dodána AOPK ČR. Výsledky intenzivního monitoringu (zejména data o posečení) jsou zpracovány ve formě doporučení do monitorovací zprávy tak, aby v následujícím roce byl management nastaven lépe např., aby

nedocházelo k špatně načasované seči a posečení jedinců atd. Data o životaschopnosti populací nelze vyhodnocovat pro každý rok, jedná se o zjištění dlouhodobějších trendů a budou vyhodnoceny v delším časovém intervalu.

Cílem opatření je získat přehled o životaschopnosti jedinců v populaci a přibližně odhadnout produkci semen. Velké rozdíly v životaschopnosti jednotlivých rostlin panují jak mezi lokalitami, tak mezi jednotlivými sezónami a neexistuje zde jednoduchá přímá úměra.

Tab. 3: Přehled lokalit, kde byl v roce 2024 proveden intenzivní monitoring

Číslo	Lokalita
5	Saky, loučka v křovinách na SV svazích Vinařické hory nad V hranou zaříznutého údolí
7	Mělnická Vrutice, NPP Polabská černava, v mokřadní slatinné louce
8	Starý Vestec, Břístevní hůra, bývalé ovocné sady na SV až SZ svazích
10	Bříství, řídce zarostlá pěšinka na xerothermním trávníku na Z svahu návrší Horky
11	Lovčice u Nového Bydžova, NPR Kněžičky, J svahy nad tratí
14	Žehuň, bývalý sad v zatáčce silnice u Kozí hůry u Žehuně
17	Kněžičky, Žehuňská obora, NPP Kopicácký rybník, slatinná louka nad Kopicáckým rybníkem
20	Velký Vřešťov, SZ svah, bílá stráň
31	Hejná u Horažďovic, ochranné pásmo PR Pučánka, na SSV orientované stráni při kraji lesa
35	Sudslavice, PR Opolenec, louky Horní a Dolní Jitnice
37	Sudslavice, PR Opolenec lesní louka při cestě k vrcholu
40	Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“
42	Strážnice, tzv. Žerka, J svahy údolí vedoucího do Jandovy rokle
46	Újezd pod Troskami, ovocný sad na okraji obce
47	Březka u Libuně, tzv. Horka, S svah nad nivou potoka Javorka
55	Podvrdy u Tupes, bývalý lom
62	Kovářská, u Vápenky, cesta vedoucí do údolí potoka Černá voda
63	Kovářská, výsypka bývalého vápencového lomu
65	Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo, horní polovina červené sjezdovky na S svazích Velkého Klínovce

3.5 Výchova a osvěta

3.5.1 Seminář (workshop) k managementu lokalit *G. amarella* a *G. obtusifolia* subsp. *sturmiana*

Dne 14. 11. 2024 se v Praze uskutečnilo setkání k realizaci záchranného programu. Setkání bylo určeno především pro garanty jednotlivých lokalit. Hlavním tématem byl hořečkový management. Další příspěvky se týkaly naplňování záchranného programu a aktuálního stavu populací obou cílových taxonů.

3.5.3 Exkurze pro veřejnost a školy na lokality *G. amarella* a *G. obtusifolia* subsp. *sturmiana*

Opatření bude provedeno na regionální úrovni dle možností RP AOPK ČR a dalších subjektů, které se podílí na realizaci záchranného programu.

Dle dostupných údajů opatření nebylo realizováno.

3.5.4 Provoz webových stránek druhu a jeho záchranného programu

V roce 2024 budou průběžně aktualizovány webové stránky v rámci www.zachranneprogramy.cz. Aktuální informace o řešení problematiky ochrany obou druhů, výstupy monitoringu a jiné aktuální informace budou prezentovány také na Facebooku záchranných programů ohrožených druhů: <https://www.facebook.com/zachranneprogramy>.

Vaše příspěvky a aktuality k ochraně hořečků a realizaci záchranného programu prosím zasílejte na helena.neuwirthova@nature.cz.

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

V roce 2024 byly průběžně aktualizovány webové stránky druhu v rámci www.zachranneprogramy.cz.

3.5.5 Sociální aspekty a vlastnické vazby

Opatření bude realizováno průběžně dle potřeby na regionální úrovni.

Opatření je průběžně realizováno.

3.6. OSTATNÍ OPATŘENÍ

3.6.2 Zajištění územní ochrany lokalit

1) **Zvážit možnosti a harmonogram vyhlášení zvláště chráněných území** na vybraných lokalitách *Gentianella amarella*. V případě lokality č. 31 se jedná o přehlášení ZCHÚ tak, aby populace hořečku byla součástí chráněného území.

č.	název lokality	příslušný OOP
5	Saky, loučka v křovinách na SV svazích Vinařické hory nad V hranou zaříznutého údolí	KÚ Středočeského kraje
48	Vlčí Pole, stará úvozová cesta na SV okraji obce	KÚ Středočeského kraje
55	Podvrdy u Tupes, bývalý lom	KÚ Pardubického kraje
56	Bílá Voda u Javorníku, bývalý vápencový lom Kukačka	KÚ Olomouckého kraje
61, 62, 63	Kovářská, okolí vápenky	KÚ Ústeckého kraje
31	Hejná u Horažďovic, ochranné pásmo PR Pučanka, na SSV orientované stráni při kraji lesa	KÚ Plzeňského kraje

č.	název lokality	příslušný OOP
20	Velký Vřešťov, SZ svah, bílá stráň	KÚ Královéhradeckého kraje

V případě lokality č. 20 Velký Vřešťov, SZ svah, bílá stráň místně příslušný KÚ Královéhradeckého kraje před zahájením procesu vyhlášení zvláště chráněného území preferuje provádět několik let podrobný monitoring, který dokladuje stabilitu populace na dané lokalitě. Tato aktivita na lokalitě probíhá.

V letošním roce by mělo být vyhlášeno zvláště chráněného území v oblasti Kovářské zahrnující lokality hořečku nahořklého č. 61-63 na Kovářské.

V roce 2024 se lokality č. 61 a 62 na Kovářské staly součástí nově vyhlášeného ZCHÚ – PP Vápenka v Háji u Loučné pod Klínovcem.

Vyjádření k ostatním lokalitám není k dispozici. Nicméně opatření je plánováno jako střednědobý cíl, tzn. jeho naplnění je uvažováno v horizontu 10ti let od schválení záchranného programu.

2) Na lokalitách, které jsou součástí zvláště chráněných území, zahrnout vhodný management do plánů péče.

Koncem letošního a příštího roku končí platnost řady plánů péče o zvláště chráněná území, na kterých se nachází lokality hořečku nahořklého a hořečku drsného Sturmova. Při přípravě nových plánů péče je potřeba vzít v potaz požadavky druhu na management vyplývající ze záchranného programu, obecné zásady péče o lokality hořeček, výstupy pravidelného monitoringu apod.

Některým plánům péče o zvláště chráněná území vypršela platnost. Nové nejsou k dispozici v ÚSOP.

Konec platnosti plánu péče 31. 12. 2014

- PP Stráň - zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 57 Slavkov pod Hostýnem, J svah na JZ okraji PP Stráň
místně příslušný OOP - KÚ Zlínského kraje

Nový plán péče není k dispozici v ÚSOP.

Konec platnosti plánu péče 31. 12. 2022

- PR a OP PR Holý vrch - zahrnuje lokality *Gentianella amarella* č. 2 Zahořany, PR Holý vrch, SSZ svah, bílá stráň a č. 3 Zahořany, PR Holý vrch, S svah, bílá stráň
místně příslušný OOP - KÚ Ústeckého kraje

Nový plán péče není k dispozici v ÚSOP.

konec platnosti plánu péče 31. 12. 2023

- CHKO Český ráj - zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 47 Březka u Libuně, tzv. Horka, S svah nad nivou potoka Javorka
- CHKO Jeseníky – zahrnuje lokality *Gentianella amarella* č. 65, 66, 67 a 72 Kouty nad Desnou, Červenohorské sedlo

Rámcově zpracovat hořečkový management do plánů péče o CHKO. Opatření je v gesci místně příslušných **Správ CHKO**.

Plán péče o CHKO Český ráj byl schválen 3. 11. 2024 na období 01.01.2024 - 31.12.2033. Lokalita *Gentianella amarella* je v dokumentu uvedena vč. cíle udržet místní populaci.

Plán péče o CHKO Jeseníky byl schválen 5. 09. 2024 na období 01.01.2024 - 31.12.2033. Lokality *Gentianella amarella* v oblasti sjezdovek Červenohorského sedla jsou v dokumentu uvedeny.

konec platnosti plánu péče 31. 12. 2024

- CHKO České středohoří- zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 27 Malé Chvojno, SZ svahy zářezu železniční trati
- CHKO Slavkovský les – zahrnuje lokality *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* č. 2 Pila, PP Hořečková louka na Pile a č. 4 Rankovice u Teplé, cíp louky mezi dvěma melioračními strouhami

Rámcově zpracovat hořečkový management do plánů péče o CHKO. Opatření je v gesci místně příslušných **Správ CHKO**.

Nový plán péče o CHKO České středohoří a Slavkovský les není k dispozici v ÚSOP.

- NPR Kněžičky – zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 11 Lovčice u Nového Bydžova, NPR Kněžičky, J svahy nad tratí

místně příslušný OOP - AOPK ČR, RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj

Plán péče o NPR Kněžičky byl schválen 13. 02. 2024 na období 01. 01. 2025 - 31. 12. 2034. Management hořečků vychází ze stávající praxe a je zcela v souladu se záchranným programem vč. vymezení dílčích ploch.

- NPP Dlouhopolsko - zahrnuje lokality *Gentianella amarella* č. 12 Dlouhopolsko, NPP Dlouhopolsko, vysychavá mokřadní louka u rákosiny na nejjižnějším okraji Dlouhopolského rybníka a č. 13 Dlouhopolsko, NPP Dlouhopolsko, vysychavá mokřadní louka v přítokové oblasti Dlouhopolského rybníka

místně příslušný OOP - AOPK ČR, RP SCHKO Kokořínsko - Máchův kraj

Plán péče o NPP Dlouhopolsko byl schválen 20. 08. 2024 na období 01. 01. 2025 - 31. 12. 2034. Management hořečků vychází ze stávající praxe a je zcela v souladu se záchranným programem.

- PR Opolenec – zahrnuje lokality *Gentianella amarella* č. 35 Sudslavice, PR Opolenec, louky Horní a Dolní Jitřnice, č. 36 Sudslavice, PR Opolenec, Vanického louka, navazující louky těsně nad železniční tratí, travnaté okolí železničního přejezdu a lesní cesta k bývalému lomu, č. 37 Sudslavice, PR Opolenec lesní louka při cestě k vrcholu, č. 38 Sudslavice, PR Opolenec, rozcestí mezi kótami 677 a 691 m. n. m. a č. 40 Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“

místně příslušný OOP - Krajský úřad Jihočeského kraje

- PP Háje - zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 39 Onšovice, PP Háje, zčásti zalesněný a zčásti holý vršek v polích

místně příslušný OOP - Krajský úřad Jihočeského kraje

- PP Jaroškov - zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 41 Jaroškov, PP Jaroškov, bývalá pastvina nad S okrajem lomu

místně příslušný OOP - Krajský úřad Jihočeského kraje

Poznámka k lokalitám v kompetenci KÚ Jihočeského kraje:

Všechny výše uvedené lokality byly zařazeny do projektu „Rozvoj soustavy zvláště chráněných území v Jihočeském kraji 2023-2027“, (reg. č. projektu CZ.05.01.06/01/22_030/0001239) v rámci kterého budou provedeny inventarizační průzkumy a následně zpracovny nové plány péče na základě jejich výstupů. Z uvedeného důvodu byla platnost současných plánů péče prodloužena do 31. 12. 2027.

- PP Žerka - zahrnuje lokality *Gentianella amarella* č. 42 Strážnice, tzv. Žerka, J svahy údolí vedoucího do Jandovy rokle a č. 43 Strážnice, prameniště a bezlesí na S svahu vrchu Strážnice

místně příslušný OOP - Krajský úřad Středočeského kraje

Nový plán péče není k dispozici v ÚSOP.

- PR Drahy – zahrnuje lokalitu *Gentianella amarella* č. 26 Horní Němčí, PR Drahy, travnaté části rezervace

místně příslušný OOP - AOPK ČR, RP SCHKO Bílé Karpaty

Plán péče o PR Drahy byl schválen 26. 3. 2025 na období 01. 01. 2025 – 31. 12. 2034. Plán péče neobsahuje žádná konkrétní opatření ve prospěch hořečku nahořklého.

- PR Pod Volfštejnem – zahrnuje lokalitu *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* č. 5 Černošín, PR Pod Volfštejnem, S část louky pod Vlčí horou

místně příslušný OOP - Krajský úřad Plzeňského kraje

Plán péče o PR Pod Volfštejnem byl schválen 10. 01. 2024 na období 01. 01. 2025 - 31. 12. 2034. Plán péče zohledňuje požadavky na management hořečku drsného Sturma. Vymezení dílčí plochy pro hořeček ale neodpovídá zcela vymezení populace ze záchranného programu, termíny prací také nejsou zcela v souladu s doporučeními vyplývajícími z pravidelného monitoringu.

Shrnutí:

- Počet známých lokalit u hořečku drsného Sturmova zůstal v roce 2024 nezměněn. V loňském roce kvetly hořečky drsné Sturmovy jen na 3 lokalitách, významnějšího počtu 1227 jedinců dosáhla jen populace v NPP Kocelovické pastviny. Aktuální počet 8 „živých“ lokalit zůstává zachován.
- V roce 2024 nebyla objevena žádná nová lokalita hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*). Lokalitu č. 32 Hejná u Horažďovic, hranice PR Pučanka, v okraji kulturní louky pod elektrickým vedením evidujeme jako zaniklou. Kvetoucí rostliny zde nebyly zaznamenány 10 let v řadě. V rámci záchranného programu tak nyní evidujeme 75 lokalit, z toho 16 lokalit je možné považovat za zaniklé.
- Na všech známých lokalitách hořečku nahořklého bylo v roce 2024 na 46 lokalitách zaznamenáno celkem 71 465 kvetoucích rostlin. Jedná se o historicky nejvyšší počet za dobu soustavného sledování. Celkem 7 lokalit dosáhlo svého maxima. Nejvíce rostlin, stejně jako v roce předchozím, kvetlo na lokalitě č. 17 Kněžičky, Žehuňská obora, NPP Kopicácký rybník, slatinná louka nad Kopicáckým rybníkem. Spočteno zde bylo celkem 41 668 rostlin. Loňský rok byl pro hořeček nahořklý úspěšný. Aktuálně se na našem území evidujeme 59 „živých“ populací.
- Od doby zahájení ZP se podařilo učinit velký posun v ochraně a péči o lokality hořečku nahořklého. Byla obnovena péče na řadě lokalit, jinde zacílena na potřeby hořečků a navázána spolupráce napříč ochranou přírody, vlastníky a nájemci pozemků. Přesto je nezbytné se dále snažit péči optimalizovat a zavést ji na lokality, kde se to dosud nepodařilo. V managementu je celá řada nedostatků, kterým je nutné se v dalších letech vyvarovat. Mezi hlavní problémy patří nevhodné termíny provedených prací, malá intenzita opatření popř. jejich vynechání a nedostatečná plocha zavedených zásahů.
- **V roce 2025 je nadále potřeba se zaměřit na zajištění a zkvalitnění péče o lokality v souladu s doporučením vyplývajícími ze ZP a monitoringu. Nezbytné je urychleně optimalizovat péči na všech lokalitách hořečku drsného Sturmova s přihlédnutím ke skutečnosti, že většina lokalit a populací není v dobrém stavu a celkový počet lokalit je velmi omezený. U hořečku nahořklého je žádoucí zaměřit se přednostně na prioritní lokality.**

Financováno Evropskou unií. Údaje a informace zveřejněné v tomto vyhodnocení realizačního projektu vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, nikoliv Evropské unie ani CINEA. Evropská unie ani CINEA nejsou odpovědny za jakékoliv použití informací, které toto vyhodnocení realizačního projektu obsahuje.

Přílohy:

1. Monitoring populací a stavu lokalit hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*) a hořečku drsného Sturmová (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana*) za rok 2024, J. Brabec, ZO ČSOP Silvatica.
2. Zpráva o repatriaci *Gentianella amarella* na lokalitě Kovářská za rok 2024
Zpráva o podpoře vybraných populací hořečku nahořklého (*Gentianella amarella*) na lokalitách – Břístevská hůra, Horky a Saky za rok 2024

Zkratky:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

AOPK ČR – RP – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky – Regionální pracoviště

GA – *Gentianella amarella* (hořeček nahořklý)

GS – *Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmiana* (hořeček drsný Sturmová)

CHKO – Chráněná krajinná oblast

KÚ – krajský úřad

MaS – dotační titul zaměřený na „majetek státu“

NPO-POPFK – Národní plán obnovy – program obnovy přirozených funkcí krajiny

NPP – Národní přírodní památka

NPR – Národní přírodní rezervace

LIFE – finanční nástroj EU pro životní prostředí a klima

OOP – orgán ochrany přírody

OPŽP – Operační program životní prostředí

POPFK – Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

PP – Přírodní památka

PPK – Program péče o krajinu

PR – Přírodní rezervace

SCHKO – správa chráněné krajinné oblasti

ZCHÚ – zvláště chráněné území

ZO ČSOP – základní organizace českého svazu ochránců přírody

ZP – Záchranný program